

1545. Toplantı, 2-4 Aralık 2025 (DH)

İnsan hakları

H46-41 Kavala v. Türkiye (Başvuru No. 28749/18)

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarının icrasının denetimi

Referans belgeler

DH-DD(2025)1005, DH-DD(2025)1414, CM/Del/Dec(2025)1537/H46-40

Başvuru	Dava	Karar tarihi	Kesinleşme tarihi	Sınıflandırma göstergesi
28749/18	KAVALA	10/12/2019 11/07/2022 (46 § 4)	11/05/2020 Büyük Daire	Acil bireysel önlem ve karmaşık sorun

Davanın konusu

Başvuran, 18 Ekim 2017 tarihinde gözaltına alınmış ve 2013 yılındaki Gezi Parkı olayları bağlamında hükümeti devirmeye teşebbüs (Türk Ceza Kanunu'nun 312. maddesi) ve Temmuz 2016'daki darbe girişimi bağlamında anayasal düzeni devirmeye teşebbüs etmekle (Türk Ceza Kanunu'nun 309. maddesi) suçlarından tutuklanarak cezaevine konulmuştur.

Mahkeme, 10 Aralık 2019 tarihli kararında, bu yakalanma ve tutukluluk halinin, başvuranın bir suç işlediğine dair makul şüpheyi destekleyecek delil olmaksızın gerçekleştirildiğini (Sözleşme'nin 5/1 maddesinin ihlali) ve ayrıca, başvurunu susturmak ve diğer insan hakları savunucularını caydırmak gibi farklı bir amaç güttüğünü (5/1 ile bağlantılı olarak 18. maddenin ihlali) tespit etmiştir. Mahkeme ayrıca, Anayasa Mahkemesinin başvuranın tutukluluğuna ilişkin şikayetini incelemesi için geçen sürenin (bir yıl, dört ay ve 24 gün) kişisel özgürlüğünün söz konusu olması göz önüne alındığında yeterince "ivedi" olmadığını belirtmiştir (5/4).

Mahkeme, 46. madde uyarınca, ihlalin niteliği nedeniyle, ihlali gidermek için gerekli önlemler konusunda gerçek bir takdir alanı bulunmadığını ve başvuranın tutukluluğunun devamının, 5/1 ve 5/1 ile bağlantılı olarak 18. madde ihlalinin uzamasına ve davalı devletin Sözleşme'nin 46/1 uyarınca Mahkeme kararlarına uyma yükümlülüğünün ihlaline yol açacağını belirtmiştir. Bu nedenle, hükümetin başvurucunun tutukluluğuna son vermek ve derhal serbest bırakılmasını sağlamak için her türlü tedbiri alması gerektiğine karar vermiştir.

Ancak başvuru sahibi serbest bırakılmamış ve Komite, Sözleşme'nin 46/4. maddesi uyarınca, Türkiye'nin 46/1. maddesi kapsamındaki yükümlülüğünü, özellikle Mahkeme'nin 46. madde kapsamındaki yönlendirmesi ve gerekli bireysel tedbirler bakımından yerine getirip getirmediği hususunu Mahkeme'ye iletmiştir.

11 Temmuz 2022 tarihinde verilen *Kavala* (46/4) kararında, Büyük Daire Türkiye'nin 46/1 kapsamındaki yükümlülüğünü yerine getirmediğine karar vermiştir. Mahkeme, Türkiye'nin bildirdiği tedbirlerin, Taraf Devletin *Kavala* kararının "*sonuçları ve ruhu*" ile uyumlu bir şekilde "*iyi niyetle*" hareket ettiği veya Mahkeme'nin bu kararda ihlal edildiğini tespit ettiği Sözleşme haklarının korunmasını pratik ve etkili hale getirecek şekilde hareket ettiği sonucuna varmasına izin vermediğini değerlendirmiştir.

İcra aşaması

Komite'nin Haziran 2025'te 1531. toplantısında kabul ettiği kararlara uygun olarak, mevcut toplantıda sadece bireysel tedbirler incelenecektir. Genel tedbirler, Komite'nin Mart 2026 (DH) toplantısında incelenecektir. Dolayısıyla, aşağıdaki uygulama durumu ve analiz sadece bireysel tedbirlere odaklanmaktadır.

1. İç hukuktaki başlıca gelişmeler

25 Nisan 2022 tarihinde, Ağır Ceza Mahkemesi, başvurunu hükümeti zorla devirmeye teşebbüs etmekten (Türk Ceza Kanunu'nun 312. maddesi) ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına çarptırmış ve Türk Ceza Kanunu'nun 328. maddesi uyarınca casusluk suçlamasından beraat ettirmiştir. Anayasal düzenini devirmeye teşebbüs suçuna ilişkin Türk Ceza Kanunu'nun 309. maddesi kapsamındaki suçlamalarla ilgili olarak, Ağır Ceza Mahkemesi, başvuranın eylemlerinin bir bütün olarak sadece 312. maddede belirtilen suç oluşturduğuna karar vermiştir.

9 Haziran 2022 tarihinde, başvuran, mahkumiyetinin ardından tutukluluğunun hukuka aykırı olduğunu ileri sürerek Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunmuştur. Bu dava derdesttir.

28 Eylül 2023 tarihinde Yargıtay, Ağır Ceza Mahkemesinin kararını onamıştır. Böylece, başvuranın zorla hükümeti devirmeye teşebbüs suçundan (Türk Ceza Kanunu'nun 312. maddesi) mahkumiyeti ve ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası kesinleşmiştir.

24 Ekim 2023 tarihinde, başvuran kesinleşen mahkumiyeti ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesine yeni bir başvuruda bulunmuştur. Özellikle, mahkumiyeti ve devam eden tutukluluğu nedeniyle özgürlük ve güvenlik hakkı, adil yargılanma hakkı, özel ve aile hayatına saygı hakkı, ifade özgürlüğü, toplanma ve dernek kurma özgürlüğü, "kanunsuz ceza olmaz" ilkesi ve kötü muamele yasağının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Bu başvuru da Anayasa Mahkemesi önünde derdesttir.

18 Ocak 2024 tarihinde başvuran, kesinleşmiş mahkumiyetine yol açan ceza yargılaması hakkında Sözleşme'nin çeşitli maddelerine dayanarak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne yeni bir başvuru yapmıştır. Mahkeme, 21 Mart 2024 tarihinde bu başvuruyu hükümete bildirmiştir.

2. Tayfun Kahraman davasındaki gelişmeler

Tayfun Kahraman davası, Kavala ile aynı davada yargılanan ve Gezi Parkı olaylarıyla ilgili suçlamalarla 18 yıl hapis cezasına mahkum edilen bir kişinin mahkumiyetiyle ilgilidir. Anayasa Mahkemesi, sağlık nedenleriyle başvuruyu öncelikli olarak ele almıştır.

Anayasa Mahkemesi, 17 Ekim 2025 tarihinde gerekçeli kararını vermiş ve bu kararda, Türk Anayasası'nda yer alan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine hükmetmiştir. Anayasa Mahkemesi, ceza yargılamasında başvurunun eylemleri ile mahkumiyetine esas teşkil eden şiddet içeren protesto eylemleri arasında nedensellik (illiyet) bağının kurulamadığını tespit etmiştir. Anayasa Mahkemesi, tespit edilen usul eksikliklerinin giderilmesi için davayı yeniden yargılama için ilk derece mahkemesine geri göndermiştir.

Kamuya açık bilgilere göre, ilk derece mahkemesi (13. Ağır Ceza Mahkemesi) Anayasa Mahkemesinin yetkisini aştığını gerekçe göstererek davanın yeniden görülmesini reddetti. İlk derece mahkemesi, delillerin değerlendirilmesinin yalnızca ilk derece mahkemeleri ile temyiz mahkemeleri tarafından yapılabileceğini, Anayasa Mahkemesinin yetkisinin; bariz değerlendirme hataları veya keyfiliklerin incelenmesi ile sınırlı olduğunu belirtmiş ve Kahraman'ın tahliye talebini de reddetmiştir. Kahraman tarafından yapılan itiraz ise 13 Kasım'da 14. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından reddedilmiştir.

3. Bakanlar Komitesi'nin Kavala davasında aldığı önlemler

Başvuranın tutukluluğuna ilişkin bireysel tedbirler, Bakanlar Komitesi'nin her olağan ve insan hakları (DH) toplantısında incelenmektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin 11 Temmuz 2022 tarihinde *Kavala* (Madde 46 § 4) kararını vermesinden bu yana alınan önceki önlemlerle ilgili bilgiler, önceki Notlarda, özellikle 1483-toplantı (Aralık 2023) ve 1537. toplantı (Eylül 2025) için hazırlanan Notlarda bulunabilir.¹

¹ CM/Notlar/1483/H46-37 , Aralık 2023 ve CM/Notlar/1537/H46-40 , Eylül 2025.

Komite, 1537. toplantısında (DH)² kabul ettiği son kararlarında, Mahkeme'nin kesin bulgularına ve Komite'nin yetkililere Kavala'nın derhal serbest bırakılmasını talep eden sayısız kararına rağmen, Kavala'nın hala tutuklu bulunmasından derin endişe duyduğunu ifade etmiştir. Komite, başvuranın derhâl serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla tüm olası seçeneklerin değerlendirilmesi konusunda tüm Türk makamlarına yönelik çağrısını bir kez daha güçlü biçimde yinelemiş; bu hedef doğrultusunda çabaların önemli ölçüde hızlandırılmasını ve mevcut tüm araçlar kullanılarak somut ilerleme kaydedilmesini talep etmiştir. Komite bu kapsamda özellikle: başvuranın Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önünde derdest bulunan davasının sonuçlandırılarak iç hukukta yeniden yargılama yolunun açılmasının sağlanması, Anayasa Mahkemesi'nin başvuranın bekleyen bireysel başvurularını, Sözleşme'nin 18. maddesi ile 46. maddesinin 4. fıkrası uyarınca Mahkeme'nin ortaya koyduğu gerekçeyi tam olarak dikkate alarak ivedilikle incelemesi hususlarına dikkat çekmiş ve bu adımların başvuranın özgürlüğüne kavuşmasını teminen kritik önemde olduğunu vurgulamıştır.

Komite ayrıca yetkilileri, "Ulusal Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu" ve "terörsüz Türkiye girişimi"nden yararlanmayı daha fazla düşünmeye teşvik etmiş ve mevcut davanın uygulanmasında ilerleme sağlamak amacıyla Komite ve Sekreterlik ile işbirliği yapmaya çağırmıştır.

Türk makamları ile Sekreteryaya arasında dördüncü üst düzey teknik toplantılar, 30-31 Ekim 2025 tarihlerinde Ankara'da gerçekleştirilmiştir. Toplantılardan önce, İstanbul'daki Marmara Cezaevi'nde Kavala ile bir görüşme yapılmıştır.

19 Kasım 2025 tarihinde, İnsan Hakları ve Hukukun Üstünlüğü Genel Müdürü, Adalet Bakan Yardımcısı'na bir mektup göndererek, ilk derece mahkemelerinin *Tayfun Kahraman* davasında Anayasa Mahkemesi'nin kararını uygulamamış olmalarından duyduğu endişeyi dile getirmiş ve bu durumun Türkiye'deki yargı sisteminin işleyişi hakkında soru işaretleri yaratabileceğini belirtmiştir. Bu konu, Bakanlar Komitesi tarafından Kavala davasında genel tedbirler açısından incelenmiştir.

4. Yetkililerin en son bildirimi (DH-DD(2025)1414)

24 Kasım 2025 tarihli sunumlarında yetkililer önceki beyanlarını yinelemiş; esas itibarıyla iç hukuk sürecinin sonuçları ile başvurunun Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önünde derdest bulunan başvurularına ilişkin hususlara değinmişlerdir.

Yetkililer, eski Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'nin Kasım 2023'te Türkiye'ye gerçekleştirdiği ziyarete ve bunu müteakip düzenlenen dört üst düzey teknik toplantıya atıfta bulunarak, Avrupa Konseyi ile her zaman yapıcı bir iş birliği içerisinde olduklarını vurgulamışlardır.

Yetkililer ayrıca, "Terörsüz Türkiye" süreci kapsamında kurulan Parlamento Komisyonu'nu ("Milli Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu") hatırlatmışlardır. Komisyonun, Ağustos 2025'ten bu yana kapsamlı görüşmelerin ardından nihai raporunu hazırlama aşamasına kademeli olarak ilerlediğini belirtmişler ve bu sürecin önemli sonuçlar verebileceğini yinelemişlerdir.

5. Başvuranın 9.1 numaralı kural uyarınca yaptığı bildirim (DH-DD(2025)1373)

Başvuranın temsilcileri, Mahkeme'nin 2020 ve 2022 yıllarında verdiği iki karara rağmen, başvuranın sekiz yıldan fazla bir süredir hukuka aykırı olarak tutuklu olduğunu vurgulamaktadır. Temsilciler, Kavala'nın serbest bırakılması veya 2022 ve 2023 yıllarından bu yana Türkiye Anayasa Mahkemesi'nde bekleyen iki başvurusu ile ilgili herhangi bir gelişme olmadığını vurgulayarak, Kavala'nın 6 Kasım 2025 tarihinde bir kez daha bu başvuruların öncelikli olarak ele alınmasını talep ettiğini belirtmiştir.

Anayasa Mahkemesi'nin *Tayfun Kahraman* davasındaki kararı ve Anayasa Mahkemesi kararlarının yasal olarak bağlayıcı olmasına rağmen ilk derece mahkemelerinin bu kararı uygulamayı reddetmesine atıfta bulunan başvuranın temsilcileri, bu son gelişmelerin, genel tedbirlerden ayrı olarak değerlendirilemeyecek olan Kavala davasındaki acil bireysel tedbirlerle bağlantılı olduğunu ileri sürmüştür.

Son olarak, Bakanlar Komitesi'ne yönelik önceki taleplerini yineleyerek:

- (1) Yetkililerden, Kavala'nın ne zaman ve nasıl serbest bırakılacağını açık bir takvimle ortaya koyan yeni ve acil bir bireysel tedbirler eylem planı sunmalarının talep edilmesini;
- (2) Tamamlayıcı Ortak Prosedür'ün başlatılmasını istemiştir.

² CM/Del/Dec(2025)1537/H46-40.

Sekreteryaya'nın Analizi

Komite, Eylül 2025'teki son İnsan Hakları toplantısında, yetkililerin yapıcı yaklaşımını not almış ve Kavala'nın hala tutuklu bulunmasından derin endişe duyduğunu ifade etmiştir.

Bunu, Ekim ayında Türk yetkililer ve Sekreteryaya arasında dördüncü üst düzey teknik toplantı izlemiştir.³ Görüşmeler, başvurucunun iç hukukta yargılamasının yeniden açılmasını sağlayabilecek iki yol üzerinde yoğunlaşmaya devam etmiştir: (i) Avrupa Mahkemesi'nde bekleyen başvurucunun yeni davasının çözüme kavuşturulması ve/veya (ii) Anayasa Mahkemesi'nde bekleyen başvurucunun davalarında Anayasa Mahkemesi'nin olumlu karar vermesi.

Bu aşamada, Komite bu yollardan herhangi birinde somut bir ilerleme kaydedildiğine dair bilgilendirilmemiştir.

Anayasa Mahkemesinin *Tayfun Kahraman* davasındaki (Komitenin son kararlarında atıfta bulunduğu) bulguları ilk bakışta olumlu bir gelişme gibi görünüyordu. Kahraman, Kavala ile birlikte sanık olarak yargılanmış ve aynı ceza davasında Gezi Parkı protestolarını organize etmek için Kavala ile birlikte hareket etmekten suçlu bulunmuştu.

Anayasa Mahkemesi'nin, Kavala'nın mahkumiyetinin, Anayasa'ya aykırı olarak, adil yargılanma hakkından mahrum bırakıldığı bir yargılama sürecinde, kanıtlanmış davranışları ile şiddetli olaylar arasında nedensel bir bağlantı kurulamadığı gerekçesiyle verildiği yönündeki gerekçesi, Kavala'nın aynı mahkeme nezdinde bekleyen başvuruları açısından umut verici bir emsal olarak görülebilir ve bu nedenle de Kavala'nın serbest bırakılmasına yönelik bir adım olarak değerlendirilebilir. Ancak, ilk derece mahkemelerinin Anayasa Mahkemesinin bu kararını uygulamayı ve Kahraman ile ilgili ceza yargılamasını yeniden açmayı reddettiği yönündeki son haberler çok endişe vericidir. Anayasa Mahkemesi, Kavala davasında da ihlal kararı verirse, bu kararın alt mahkemeler tarafından da benzer şekilde reddedilip reddedilmeyeceği konusunda ciddi şüpheler uyandırmaktadır. Türk makamları durumu açıklığa kavuşturmaya davet edilebilir.

Ayrıca, başvurucunun Avrupa Mahkemesi nezdinde bekleyen yeni başvurusunun daha fazla gecikme olmaksızın sonuçlandırılması için çabalarını tamamlamaları ve Anayasa Mahkemesinin Kavala'nın başvurularını öncelikli olarak ve bu davadaki kararını tam olarak dikkate alarak incelemesini sağlamak için mümkün olan her türlü adımı atmaları için teşvik edilebilirler.

Son olarak, yetkililere göre önemli sonuçlar verebilecek olan "Milli Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu" ve "Terörsüz Türkiye girişimi" halen devam etmektedir ve Komite, yetkilileri bir kez daha bu girişimi Kavala'nın serbest bırakılmasını kolaylaştırmak için kullanmayı düşünmeye davet edebilir.

Yukarıdakiler ışığında ve önceki kararlarını göz önünde bulundurarak, Komite yetkilileri, 14 Ocak 2026 tarihinde yapılacak 1547. toplantısına kadar, Kavala'nın serbest bırakılmasına yönelik somut adımların zaman çizelgesini de içeren bilgileri zamanında sunmaya davet edebilir.

Finansman sağlandı

³ Dört toplantının tarihleri: 15 Şubat 2024; 24 Ekim 2024; 22-23 Mayıs 2025; 30-31 Ekim 2025